

บทที่ 10

บทย่อ สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้านแถบทุ่งทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารเป็นหลัก และใช้วิธีวิจัยภาคสนามประกอบ และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมประวัติผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบทุ่งทะเลสาบสงขลา
2. เพื่อรวบรวมวรรณกรรมหนังตะลุงแถบทุ่งทะเลสาบสงขลา
3. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงแถบทุ่งทะเลสาบ

สงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

1.1 ประวัติชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบทุ่งทะเลสาบสงขลา จากเอกสารและการสัมภาษณ์ จำนวน 12 คน คือ

- 1.1.1 หนึ่งกัน ทองหล่อ
- 1.1.2 หนึ่งฉิ้น อรมุต
- 1.1.3 นายฉิว ทิพย์วารี
- 1.1.4 หนึ่งช่วง อินทสระ

- 1.1.5 นายถวิล กำเหนิดผล
- 1.1.6 หนังสือธรรม เทศกเถียรคิชาติ
- 1.1.7 หนังสือปกรณ์ ไชยรัตน์
- 1.1.8 หนังสือประทีน บัวทอง
- 1.1.9 นายแปลก มนตรี
- 1.1.10 นายพ่วง บุขรรัตน์
- 1.1.11 นายวร ชุตกุล
- 1.1.12 หนังสือภาพ ชุมยวง

1.2 วรรณกรรมหนังสือของชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา ที่มีการบันทึกแบบบันทึกเสียง และที่เป็นเอกสาร เท่าที่ผู้วิจัยสามารถจะรวบรวมได้ จำนวน 96 เรื่อง ได้แก่

1.2.1 วรรณกรรมหนังสือของหนังสือกัน ทองหล่อ จำนวน 10 เรื่อง คือ

- (1) แก้วกำบัง
- (2) ขอมคำ
- (3) คมในฝัก รักในฝัน
- (4) จักรนรินทร์
- (5) น้ำใจแม่เลี้ยง
- (6) ผู้ชายไม่จริง ผู้หญิงไม่แท้
- (7) พระทินวงศ์
- (8) ยอดกตัญญู
- (9) สังข์ศิลป์ชัย
- (10) แสงแก้วแสงทอง

1.2.2 วรรณกรรมหนังสือของหนังสืออื่น ธรรมดา จำนวน 43 เรื่อง คือ

- (1) ก่อนตะวันจะลับฟ้า
- (2) กามเทพลวง
- (3) ครัวบ้านนอก
- (4) คัมภีร์คำ
- (5) คู่รักคู่แค้น
- (6) ฆาตกรเหนือเมฆ
- (7) จำเลยรัก

- (8) จำเลยลี้กลับ
- (9) คอกฟ้าละอองคิน
- (10) คัชনীนาง
- (11) แคนอภินิหารีย์
- (12) ตู้กตาทอง
- (13) ทายาทพระยาญ
- (14) เทพธิดาดง
- (15) นื่องแก้ว
- (16) นางในฝัน
- (17) พรสวรรค์
- (18) เพลงพยาบาท
- (19) เพื่อนแก้วเมียข้านุ
- (20) มหาราชกำสรวล
- (21) มัจจุราชเล่นกล
- (22) มัจจุราชสายน้ำคิ่ง
- (23) มัตติกา
- (24) ม่านมลทิน
- (25) ยอดคตัญญู
- (26) แรงอธิษฐาน
- (27) ลูกหลงแม่
- (28) วงศ์ไพรวิน
- (29) วงศ์อมรินทร์
- (30) เสวตฉัตรล้านนา
- (31) เสวตฉัตรเวียงขาน
- (32) สวรรค์บันดาล
- (33) สัจจะกับความรัก
- (34) สามพี่น้องฝาแฝด
- (35) สามมงกุฏ
- (36) สายเลือดขัตติยา
- (37) สายเลือดลี้กลับ

- (38) สิงหาราชกษัตริย์ศึก
- (39) สุพรรณิการ์
- (40) เสี้ยแรงรัก
- (41) แสงวาริน
- (42) อภินิหารีย์พระสุริยาเทพ
- (43) อาดรรพณ์สวาท

1.2.3 วรรณกรรมหนังสือของนายฉวี ทิพย์วารี จำนวน 6 เรื่อง คือ

- (1) กลือจิมเกลือ
- (2) งามสิงห์
- (3) ยอดกตัญญู
- (4) แรงสายเลือด
- (5) สิงหาราชใจสิงห์
- (6) หยกสิงห์ปกาศิต

1.2.4 วรรณกรรมหนังสือของนางช่วง อินทสระ จำนวน 2 เรื่อง คือ

- (1) นางสาวกลืนพยอม
- (2) นางสาววาโย

1.2.5 วรรณกรรมหนังสือของนายฉวี กำเหนิดผล จำนวน 2 เรื่อง คือ

- (1) น้ำใจแม่
- (2) ฟองสมุทร

1.2.6 วรรณกรรมหนังสือของนางบุญธรรม เทอดเกียรติชาติ จำนวน

2 เรื่อง คือ

- (1) ชีวิตปลิววิดิ
- (2) มิติมืดของมายา

1.2.7 วรรณกรรมหนังสือของนางปรกรณ์ ไชยรัตน์ จำนวน 4 เรื่อง คือ

- (1) คำชีวิต
- (2) จักรนรินทร์
- (3) คาบแสงฟ้า
- (4) แผ่นดินเลือด

1.2.8 วรรณกรรมหนังสือของนางประทีน บัวทอง จำนวน 5 เรื่อง คือ

- (1) คมในฝักถ้ำไม้ซ๊กออกไม่เห็น

- (2) โจรจำเป็น
- (3) ศิวแก้วเมฆขวัญ
- (4) วาณี ยนชีวิต
- (5) อานิสงส์ศีลห้า

1.2.9 วรรณกรรมหนังสือของนายแปลก มนตรี จำนวน 5 เรื่อง คือ

- (1) คนเหนือคน
- (2) ความจริงไม่หนีความจริง
- (3) ปัญหาชีวิต
- (4) ปัญหาพรหม
- (5) หลงชาติ

1.2.10 วรรณกรรมหนังสือของนายพ่วง บุขรรัตน์ จำนวน 12 เรื่อง คือ

- (1) คนคีรีแผ่นดิน
- (2) ดื้อคำสาป
- (3) นักรักนักรบ
- (4) บุกเคนมหัศจรรย์
- (5) บุญนำกรรมพา
- (6) พระยุพราชของปวงชน
- (7) มารชีวิต
- (8) ร่มโพธิ์แก้ว
- (9) รักนิรันดร
- (10) รักในเรือทาส
- (11) สามแผ่นดิน
- (12) อุณรุท

1.2.11 วรรณกรรมหนังสือของนายวร ชูสกุล จำนวน 1 เรื่อง คือ

1.2.11.1 บารมีแสงธรรม

1.2.12 วรรณกรรมหนังสือของหนังสือภาพ ชุมยวง จำนวน 2 เรื่อง คือ

- (1) มนตร์อาถรรพณ์
- (2) โอรสนอกบัลลังก์

1.2.13 วรรณกรรมหนังสือของชาวบ้านแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลา จำนวน 2

เรื่อง คือ

- (1) บทเกี่ยวจ้อ จำนวน 100 บท
- (2) บทปราชญ์หน้าบท จำนวน 50 บท

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

จะศึกษาในขอบเขตต่อไปนี้

2.1 ประวัติชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังสือลูกเล่นกลุ่มทะเลสาบสงขลา

- 2.1.1 ชาตภูมิ
- 2.1.2 การศึกษา
- 2.1.3 การเล่นหนังสือลูกและการเล่นบทหนังสือลูก
- 2.1.4 เกียรติคุณ

2.2 ภูมิปัญญาชาวบ้านลูกเล่นทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือลูก

- 2.2.1 ภูมิปัญญาด้านการใช้ภาษา
 - (1) ภูมิปัญญาด้านการใช้คำ
 - (2) ภูมิปัญญาด้านการใช้สำนวนโวหาร
- 2.2.2 ภูมิปัญญาด้านการประพันธ์
 - (1) การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์
 - (2) การเลือกใช้คำที่มีเสียงลึกลับจังหวะที่เหมาะสม
 - (3) การใช้การบรรยายและการพรรณนาที่กระชับและบ่งบอก
- 2.2.3 ภูมิปัญญาด้านการสอน
 - (1) กลวิธีสอน
 - (2) สิ่งการสอน
- 2.2.4 ภูมิปัญญาด้านการสร้างอารมณ์ขัน
 - (1) กลวิธีสร้างอารมณ์ขัน
- 2.2.5 ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ
 - (1) ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ
 - (2) ภูมิปัญญาด้านการตัดและต่อเรื่อง
 - (3) ภูมิปัญญาด้านการใช้สัญลักษณ์
 - (4) ภูมิปัญญาด้านการประยุกต์

นาฏการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์และดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่จะวิจัย จากแหล่งเอกสารแหล่งต่าง ๆ
2. สํารวจและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้เกิดและเจริญเติบโตในแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา
 - 2.2 มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป
 - 2.3 มีความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุงเป็นอย่างดี
 - 2.4 สามารถแสดงหนังตะลุงหรือเขียนบทหนังตะลุงได้
 - 2.5 มีผลงานปรากฏเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สนใจหนังตะลุง
3. สํารวจและรวบรวมข้อมูล ประวัติผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุง แถบลุ่มทะเลสาบสงขลาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์เจ้าตัว และจากการสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด
4. สํารวจและรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา ทั้งที่เป็นเอกสารและแถบบันทึกเสียง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้
 - 4.1 ชมรมหนังตะลุงจังหวัดสงขลา วัฒนํ้ากระจาย ตำบลนํ้ากระจาย จังหวัดสงขลา
 - 4.2 สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
 - 4.3 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
 - 4.4 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา สถาบันราชภัฏสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
 - 4.5 บ้านหนังฉิ่น อรมุต บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
 - 4.6 บ้านนายฉั่ว ทิพย์วาริ บ้านเลขที่ 69/1 หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะใหญ่ กิ่งอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา
 - 4.7 บ้านหนังช่วง อินทสระ บ้านเลขที่ 31 หมู่ที่ 4 ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
 - 4.8 บ้านนายถวิล กำเหนิดผล บ้านเลขที่ 144 หมู่ที่ 2 ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4.9 บ้านหนังสือครินทร์ ชาทอง บ้านเลขที่ 33/12 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

4.10 บ้านหนังสือบุญธรรม เทอดเกียรติชาติ บ้านเลขที่ 112 หมู่ที่ 6 ตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.11 บ้านหนังสือปกรณ์ ไชยรัตน์ บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองหลา กิ่งอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

4.12 บ้านหนังสือประทีน บัวทอง บ้านเลขที่ 121 หมู่ที่ 1 ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.13 บ้านนายแปลก มนตรี บ้านเลขที่ 50 ถนนศรีสุดา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4.14 บ้านนายพ่วง บุขรรัตน์ บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 1 ตำบลโดนดด้วน อำเภอกวนขุ่น จังหวัดพัทลุง

4.15 บ้านนายวร ชูสกุล บ้านเลขที่ 31/1 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ทอม กิ่งอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

4.16 บ้านหนังสือสุภาพ ชุมยวง บ้านเลขที่ 39 ถนนสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

5. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างวรรณกรรมหนึ่งทะเลง โดยใช้เกณฑ์ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญดังนี้

5.1 เป็นวรรณกรรมที่ปรากฏเป็นเอกสาร

5.2 เป็นวรรณกรรมที่ปรากฏเป็นแถบบันทึกเสียง

5.3 เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์

5.4 เป็นวรรณกรรมที่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่สนใจหนึ่งทะเลง

6. ถอดแถบบันทึกข้อมูล

7. นำข้อมูลจากแถบบันทึกเสียงและจากเอกสารทั้งหมดมาจัดระบบและวิเคราะห์ตามขอบเขตที่ได้กำหนดไว้

8. เสนอรายงานผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์

9. สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ประวัติผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา จำนวน 12 คน ในด้านชาติภูมิ การศึกษา การเล่นหนังตะลุง และการเขียนบทหนังตะลุง และเกียรติคุณ สรุปได้ดังนี้

ปราชญ์ชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาทุกคน เกิด เจริญเติบโตและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา ทุกคนได้รับการศึกษาในระบบส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนในหมู่บ้าน และได้บวชเรียนตามประเพณี ได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัยตามสมควร มีส่วนน้อยที่ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ปราชญ์ชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาทุกคนเป็นผู้ที่เกิดและเจริญเติบโตในวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ ทุกคนสนใจหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็ก ได้ติดตามดูหนังตะลุง หัดเล่นหนังตะลุงด้วยตนเอง และได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์นายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียง เพื่อฝึกหัดเล่นหนังตะลุงโดยตรง

ในด้านการเล่นหนังตะลุงและการเขียนบทหนังตะลุง ปราชญ์ชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา ส่วนใหญ่เป็นนายหนังตะลุง สามารถแสดงและเขียนบทได้เอง

ในด้านเกียรติคุณ ปราชญ์ชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาทุกคนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงหนังตะลุง และการเขียนบทหนังตะลุงเป็นที่ปรากฏประจักษ์ชัด ทั้งแก่ผู้สนใจ นายหนังตะลุง และนักวิชาการ

2. ผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา จำนวน 12 คน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 200 เรื่อง เรื่องเด่น ๆ ที่ผู้วิจัยสามารถจะรวบรวมได้จากแถบบันทึกเสียงและเอกสาร จำนวน 96 เรื่อง

3. ภูมิปัญญาชาวบ้าน แถบลุ่มทะเลสาบสงขลา ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง จำแนก ได้ดังนี้

3.1 ภูมิปัญญาด้านภาษา ภูมิปัญญาที่ปรากฏ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการใช้คำ คือ การใช้คำที่มีเสียงสัมผัส ซึ่งมีทั้งการใช้คำสัมผัสแบบธรรมดา การใช้สัมผัสแบบกลบท และการใช้สัมผัสแบบพิเศษ การใช้คำซ้ำคำซ้อน การใช้คำพวน การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ และการใช้คำที่มีความหมายเด่นเป็นพิเศษ และภูมิปัญญาด้านการใช้สำนวนโวหาร คือ การใช้สำนวน

โวหารบรรยาย การใช้สำนวนโวหารพรรณนา การใช้สำนวนโวหารอุปมา การใช้สำนวนโวหารอภิปจน์ และการใช้สำนวนโวหารนามนัย

3.2 ภูมิปัญญาด้านการประพันธ์ ภูมิปัญญาที่ปรากฏได้แก่ภูมิปัญญาการเลือกใช้คำประพันธ์ ซึ่งมีทั้งกลอนแปด กลอนสี่ กลอนสามห้า กลอนลอคโหม่ง กลอนหก กลอนกลบทกบตันต่อยหอย กลอนกลบทนาครีพันธ์ กลอนกลบทนายณ์ทรงเครื่อง กลอนกลบทมธุรสวาที กลอนกลบทว้าวพันหลัก กลอนกลบทสะบัดสะบั้ง กลอนกลบทนาครีพันธ์แปลง กลอนกลบทสุรางค์ระบำแปลง กลอนกลบทอภัยบริพันธ์แปลง กลอนทอยแปลง การเลือกใช้คำที่มีเสียงสืลาจังหวะที่เหมาะสม การใช้การบรรยายและการพรรณนาที่กระชับและบ่งบอกนาฏการ

3.3 ภูมิปัญญาด้านการสอน ภูมิปัญญาที่ปรากฏ ได้แก่ กลวิธีสอนซึ่งมีทั้งการสอนโดยตรง การสอนโดยอ้างคำกลางอ้างอ้อม การสอนโดยอ้างวิสัยโลก การสอนโดยอ้างหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การสอนโดยให้ตัวละครรำพึงถึงความบกพร่อง ผิดพลาดของพฤติกรรมนั้น การสอนโดยใช้พฤติกรรมของตัวละครชี้แนะให้ผู้ฟังพิจารณาตัดสินเองว่าพฤติกรรมนั้นหรือบุคคลนั้นเป็นอย่างไร และสิ่งที่สอนซึ่งมีทั้งวิสัยโลก คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม

3.4 ภูมิปัญญาด้านการสร้างอารมณ์ขัน ภูมิปัญญาที่ปรากฏได้แก่ กลวิธีสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งมีทั้งการหักมุม การใช้คำพวน การใช้คำ 2 แง่ 2 มุม การใช้สัญลักษณ์ไร้สารรูป การล้อบุคคล และสิ่งคม การเล่นคำเล่นภาษา การให้ตัวละครตีความประสบการณ์ผิด การใช้การพูดสอดเสือกเล่นลิ้น การใช้กลวิธีเกลือกจิ้มเกลือก และการใช้และไม่ใช่เหตุผล

3.5 ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ภูมิปัญญาที่ปรากฏ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ซึ่งมีทั้งความเชื่อในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในเทพผู้ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในวิญญาณผู้ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในเครื่องรางของขลัง คาถาอาคม ภูมิปัญญาด้านการตัดและต่อเรื่องที่ได้รับความกระชับ ได้ทั้งบรรยากาศและนาฏการ ซึ่งใช้กลวิธี ใช้ภาษาที่กระชับ บ่งบอกว่ามีการเปลี่ยนเรื่อง เปลี่ยนตอนที่ชัดเจน และใช้สิ่งแวดล้อม หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ช่วยเสริมความและบรรยากาศ ภูมิปัญญาด้านการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งมีทั้งสัญลักษณ์ที่แทนเพศหญิง เพศชาย สัญลักษณ์ที่แทนอารมณ์ใคร่ และสัญลักษณ์ที่แทนพฤติกรรมทางเพศ ภูมิปัญญาด้านการประยุกต์ คือการประยุกต์การเล่นโนรา การประยุกต์การเล่นลำตัด การประยุกต์เพลงลูกทุ่ง และการประยุกต์การเล่นปรีศนาคำท่าย

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยมีข้อที่น่าสนใจเกิดดังนี้

1. ผลจากการวิจัยพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านผู้แต่งวรรณกรรมหนังตะลุงแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาทุกคนรักและสนใจหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็ก ชิมชั้บรับรู้วัฒนธรรมการเล่นหนัง ตะลุงทั้งโดยตรงและโดยอ้อมมาตลอด จนสามารถรู้จักเข้าใจหนังตะลุง และสามารถแสดงหนังตะลุงหรือเขียนบทหนังตะลุงได้ ความรักความสนใจและการได้มีโอกาสชิมชั้บรับรู้ในวัฒนธรรมหนังตะลุงจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างศิลปินนายหนังตะลุง และการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมหนังตะลุง

2. ผลจากการวิจัยพบว่า ผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของปราชญ์ชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลามืออยู่มากมาย และหลายเรื่องที่ปรากฏเป็นแถบบันทึกเสียง และเป็นเอกสาร แต่การบันทึกยังไม่เป็นระบบ บกพร่อง ขาดความสมบูรณ์อยู่อีกมาก แม้ที่ปรากฏเป็นเอกสารส่วนใหญ่ก็ยังมีขาดความสมบูรณ์ จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคทั้งต่อการศึกษาและการสืบต่อผลงานของปราชญ์ชาวบ้านเหล่านี้เป็นอย่างมาก

3. ผลจากการวิจัยพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา มีความสามารถสูงในเชิงภาษาหลายประการ ซึ่งย่อมสัมพันธ์กับความสามารถด้านอื่นด้วย ผู้ที่มีความสามารถสูงในเชิงภาษาย่อมมีความสามารถในเชิงอื่น ๆ สูงด้วย ปราชญ์ชาวบ้านเหล่านี้จึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของสังคม

4. ผลจากการวิจัยพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา มีความสามารถในเชิงการประพันธ์ มีการใช้คำที่เด่นทั้งด้านเสียงและความหมาย มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาหลายชนิด แต่ความสามารถดังกล่าว โดยเฉพาะการเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เป็นกลอนกลบทจะพบในผลงานของปราชญ์ชาวบ้านเพียงบางคนมากกว่าทุกคน และเห็นได้ชัดว่ารูปแบบคำประพันธ์ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากตำรากลบทสิริวิบูลกิติ

5. ผลจากการวิจัยพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลา มีความสามารถสูงในด้านการสอนทั้งกลวิธีสอน ซึ่งมีอยู่หลายวิธี และสิ่งที่สอนซึ่งมีเนื้อหาหลากหลาย บอกความจริงและสิ่งควรทำ สามารถนำไปใช้พัฒนาชีวิตและสังคมได้เป็นอย่างดี

มีคติสืบมาแต่โบราณว่าปราชญ์ชาวบ้าน โดยเฉพาะนายหนังตะลุงนั้นเป็น "ธรรมกถึก" คือ เป็นผู้สอน "ธรรม" คือ สอน "ความจริง" ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงรู้ และ "สิ่งคิงาม" ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยภูมิปัญญาด้านการสอนที่เป็นสิ่งยืนยันว่า ประชาชนชาวบ้านแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลายังคงเป็น "ชนรมกถึก" ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์และสืบสานเป็นอย่างยิ่ง

6. ผลจากการวิจัยพบว่า ประชาชนชาวบ้านกลุ่มทะเลสาบสงขลามีความสามารถสูงในด้านการสร้างอารมณ์ขัน มีกลวิธีสร้างอารมณ์ขันที่แยบยลหลายกลวิธี แสดงว่าเป็นคนที่ช่างคิด มีอารมณ์ขัน รู้จักเข้าใจมนุษย์ รู้จักล้อ รู้จักตำหนิเสียดสี ในขณะที่เดียวกันกลวิธีสร้างอารมณ์ขัน โดยเฉพาะการล้อบุคคลและสังคมซึ่งมีอยู่มากก็เป็นสิ่งแสดงถึงความบกร่องของบุคคล และสังคมในแถบนี้ด้วย

7. ผลจากการวิจัยพบว่า นอกจากจะมีความสามารถทางภาษา ทางการประพันธ์ ทาง การสอน และทางการสร้างอารมณ์ขันแล้ว ประชาชนชาวบ้านแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลา ยังมีความสามารถทางด้านอื่นอีกหลายด้าน คือ

7.1 ด้านความเชื่อ ความเชื่อในอำนาจ เทพผู้ศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณ เครื่องรางของขลัง และความเชื่อในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปรับตัว และพื้นเพจิตใจของชนแถบนี้ได้เป็นอย่างดี

7.2 ด้านการตัดและต่อเรื่อง ซึ่งใช้กลวิธีการตัดและต่อเรื่องที่กระชับและการนำ สิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์มาเสริม การตัดและต่อเรื่องเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความช่างสังเกต ความรอบรู้ ความผูกพันกับสิ่งแวดล้อม และปรากฏการณ์ และความละเอียดอ่อนของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี

7.3 ด้านการใช้สัญลักษณ์ มีการใช้สัญลักษณ์แทนเพศหญิง เพศชาย พฤติกรรมทาง เพศระหว่างหญิงชายที่แยบยลหลายอย่าง ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงความช่างสังเกต ความประณีต ความเข้าใจความรู้สึก ความต้องการของมนุษย์ ตลอดจนความสามารถเชิงภาษา และความสามารถเชิงอุปมาของผู้ใช้ และกลุ่มชนแถบนี้ได้เป็นอย่างดี

7.4 ด้านการประยูกต์ มีการประยูกต์วัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านหลายอย่างทั้ง ของภาคใต้และกลาง คือ มโนรา เพลงบอก ปรีสนาคำทวย เพลงลูกทุ่ง และลำตัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ บ่งบอกถึงความสามารถในการประยูกต์ของผู้ใช้ และบ่งบอกถึงความแพร่กระจายของวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรจะมีการศึกษาประวัติและผลงาน ปราชญ์ชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาให้เป็นระบบ จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อเผยแพร่และสืบสานผลงานของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งสืบไป
2. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านภาษา ทั้งด้านการใช้คำและการใช้สำนวนโวหาร ขณะเดียวกันควรให้ความรู้ด้านภาษา โดยเฉพาะการใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร และการใช้กลบทแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สนใจและสังคม
3. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการประพันธ์ ทั้งการเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ การเลือกใช้คำที่มีเสียงสัทศาสตร์ที่เหมาะสม การใช้การบรรยาย และการพรรณนาที่กระชับ และบ่งบอกนัยการ และด้านอื่น ๆ และควรให้ความรู้ในด้านดังกล่าวทั้งแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สนใจ และสังคม
4. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการสอนทั้งกลวิธีสอน และสิ่งทีสอน และควรให้ความรู้ด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ชม และสังคม
5. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการสร้างอารมณ์ขัน และควรให้ความรู้ด้านดังกล่าวทั้งแก่ผู้สร้าง ผู้เสพ และสังคม
6. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ทั้งด้านความเชื่อ ด้านการตัดและต่อเรื่อง ด้านการใช้สัญลักษณ์ และด้านการประยุกต์ และควรให้ความรู้ด้านดังกล่าวนี้แก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สร้างผลงานและชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้เสพผลงานนั้น ๆ
7. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง ทั้งต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุง และวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปดังนี้

1. การวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้านแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรม

หนังสือให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ควรวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. ควรวิจัยอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้
4. ควรวิจัยอิทธิพลของตำรา กลบทศริวิบูลกิตที่มีต่อวรรณกรรมหนังสือ
5. ควรวิจัยอิทธิพลของวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีที่มีต่อวรรณกรรมหนังสือ

